

SZÉKESFEJÉRVÁR.

TÁRSADALMI HETILAP.

A városi és megyei hatóság, gazdasági-egylet, iskolatanács, s a tanítók és községi jegyzők egyletének

A lap ára

háshoz hordással vagy postán küldve:
Egy évre 6 frt. — kr.
Fél évre 3 frt. — kr.
Negyed évre 1 frt. 50 kr.

Hirdetmény a bélyegdíjon felül, minden három hasábos petitsor: Megrendelőinktől 6 — nem megrendelőinktől 8 kért igattatik be.

Lapunk számára hirdetések felvételére Budapest: Hasenstein és Vogler, Lang L. és társa, Weisz Mórész. Bácsban: Oppelik L. és Mosse Rudolf.

KÖZLÖNYE.

Megjelen minden szerdán és szombaton.

29. szám.

A lap szellemi részét illető közlemények a „Székesfejérvár” szerkesztőségének (Széchenyi-utca 5-ik sz.) címzendők; — a lap ára, hirdetmények és a hirdetményi díjak Klökner Péter kiadó könyvkereskedésében vétetnek fel. — Nyílttérben megjelenő közlemények után három hasábos petitsorért 10 kr. fizetendő.

Bérmentelen leveleket csak ismert kéztől fogadunk el.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

Néhány szó

a városi sétatályokról, különösen a Vörösmarty-térről.

Nemcsak a nagyobb fővárosokban, de a kisebb vidéki városokban is az egyes terek kiváló fontosságuk s erre, ezek fentartására súlyt fektetni nem egyedül az egyeseknek, hanem főleg a hatóságnak is kötelessége.

Hogy ily terek közegészségi, gazdasági, szépművészeti stb. számtalan szempontból mily fontosak, azt bővebben bizonyítanom alig kell, miután ezek fontosságát illetve a kérdés minden oldalról már szakavatottan és igen sokszor megvitatta volt s szakfőriak szoltak fel már a terek ügyében.

Ez alkalommal inkább csak figyelemztetésül akarok városunk téreiről, ezek közül kiválólag a Vörösmarty-térről szólni.

Városunk ez idő szerint három alkalmas sétatálylyel rendelkezik, u. m.: felsővárosi-sétatér, Vörösmarty-tér, hosszú-sétatér; ezek használatnak főleg a közönség által, vannak ugyan még alkalmas helyek, melyek e célra használatosak, de ezek elhanyagoltságuk miatt majdnem egészen háttérbe szorulnak, ezekről máskor szólnék.

A használatban levő három tér jelenleg meglehetősen elhanyagolt állapotban van s úgy látszik épen a hatóság, mely a közérdek szempontjából ezek fentartására leginkább hivatva van, legkevesebbet tesz e terek fentartása s csinosítására, eddig egyesek tarták fel ezen sétatályokat, egyesek költségéből virágoztak, egyesek szorgalma, buzgósa által lepétek meg csinoságuk folytán az idegent s dicséretre fakaszták — még a hatóság iránt is, mely épen e terek érdekében édes keveset tett. Most azonban egyesek buzgalma a hatóság majd minden támogatása

nélkül csökkenvén, kell és szükséges, hogy a városi hatóság, mely egyenesen s kiválólag hivatva van e sétatályok csinosan tartására — vegye kezébe az ügyet.

Most a többieket is különösen a hatóság figyelmébe ajánlva — a Vörösmarty-térről szólnék kiválólag. Mult évben e sétatály egyesek, a szomszéd házbirtokosok s mások buzgalma folytán csinosan be volt rendezve, úgy hogy örültünk magunk is, midőn a színház megnyitása alkalmával bejövő idegenek dicsérettel halmozták el. Sokat tett a tér csinosítására Barkáts Gusztáv ur, és sokat a szomszéd háziurak. A sajtó is felszólt már ez ügyben T. I. ur épen lapunkban bocsátá közre igen czélszerű felhívását. Azonban nem lehet csudálnunk, hogy a közreműködő egyesek minden hatósági segély nélkül, beleunnak, belefáradnak a törekvésben s a tért másoknak hagyva — az utból kitérnek.

A Vörösmarty-tér azt hisszük a közelhanyagoltságnak annyira kitéve még nem volt, mint ez évben elhagyni látszik. Sem egyesek, sem hatóság nem fog a munkához pedig már itt az ideje, itt a tavasz. Mily szégyen volna Fejérvárra, ha a legszébb sétatály, a legnagyobb magyar költő szobrának parkja — a hazafiúi kegyelet legbrutálisabb megvetésével, disztelenül elhanyagolva maradna! Ez nem lehet így, itt tenni kell.

A városi hatósághoz szólnék, lépjen fel a hatóság, lépjen a tettek mezejére, s a Vörösmarty-tér rendezése, csinosítása iránt intézkedjék. Vegye pártolása alá ezen sétatályt, melyre felügyeletét gyakorolui, melyet csinosan tartani szoros kötelessége.

Előadtuk fentebb, hogy a terek és sétatályok fentartása a városokban többféle szempontból fontos; e tekintetből a városi bizottsági közgyűléshez fordulunk, mely sok csekélységre terjeszti figyelmét, mely-

nek kötelessége a polgárság érdekében is a sétatályokról gondoskodni; valamint csekélyebb ügyekre tudott bizonyos összegeket megszavazni, vegye fel a sétatályok fentartási költségét az évi költségvetésbe s évenként bizonyos összeget szavazzon meg azokra.

Ezt ajánljuk figyelmébe; mert véleményünk szerint nagyon nyomoruságos állapot egy városra nézve, ha legszebb sétatályainak évenkénti fentartása a véletlenre, az egyesek könyöradományára van szorítva. Az egyeseknek a közjó érdekében tenni szép és nemes cselekedet — de az ily ügyben a városi hatóságnak tenni szoros és legfontosb kötelessége. Ezt kívánja a közügy, a polgárság, a város csinosodásának jól felfogott érdeke.

Római gátok Fejérmegyében.

Értesülvén többrendbeli, Pátán levő régiségekről, mult évi aug. 20-án, vasárnapon felirándultam; hol is két római oltárkövet találtam: az egyik egészben meg van, hanem felírása nagyon megrongált állapotú, a másik csak töredék, hanem felírása inkább olvasható. Nevezetes itt a pátkaik által „kórakásnak” nevezett római gát is, mely két halom közt elterjedvén, a mögötte lévő patak vizét felfogta, hogy ez Pátka felé tavat képezzen; néhány év előtt a vizet lecsapolták s most gazdag rét váltja fel a hajdani tó fenekét. — Nevezetes e gátak reudes falazása vizirányos apróbb rétegekben, melyek szabad oldalakon igen nagy faragott kövekkel voltak befektetve (verkleidet). A munka csodálatos szabatosága és a falazat keménysége csaknem vetélkedik a kövevel. — A gátak volt két csatornája: (emissarius) egyik közepén, a másik ettől déltele, ez utóbbi még jelenleg is hosszú vonalon megtartotta régi boltozatát, míg a középső emissarius nem volt beboltozva. A befedő faragott követ nagy részben elvitték és felhasználták, azonban a gátalján még jó darabon látható.

Ezek csak a reudes költségek voltak, hát még a rendkívüliek! A kakas az ily uri, de egyuttal zárdai életmód mellett több izben gyengélkedett, hol pépje támadt, hol oly eszeveszettem kukorékolt, mintha csak megtévelyodott volna, sőt egyszer már vedleni is kezdett — pedig ha tollait elveszti, vége a kakasi borzaságnak, mely különlegesen ezen egyénnél épen és csakis az egyetlen ultima differentia, — ily nagy bajban pedig becses gyámfinál az orvost mellőzni nem lehetett, azt pedig messziről kellett hozatni. — A közös fiskális tudniillik Lengyeltóiban lakott s egész Somogyban nem találkozott orvos, — a somogyiak akkoron még orvos segítsége nélkül szoktak meghalni — sőt egy borzas kakas bajához nemis minden orvos értett, hanem hát volt Veszprémben egy barát, ki embert, állatot gyógyítani tudott, e mellett híres madarász volt, a zárda apró marháit ő kezelte, melyekben ott úgy, mint a nagy marhákban nem volt fogyatkozás, tehát nagy praxissal bírt, ezt a barátot kellett Veszprémből meghozatni és pedig sok esetben. A mit a gondnok azzal is indokolni tudott, hogy ha metalán — a mit a Mindenható a leghosszabb időre elhárítson — azon nem várt szerencsétlen eset bekövetkeznék, melyben a drága állat a természetnek kéréllhetetlen rendi szerint ez arnyékvilágból kiszóllitának, legyen ki lelkeinek üdvösségéről végperceiben gondoskodják és legalább is — minthogy a borzas kakasok gyónni nem szoktak — egy generalis absolutióval tisztsion nagyot az árva lelken a menyeknek országára felé, hogy azon

TÁRCZA.

Szózat.

(Paródia.)

Légy hive rendületlenül
Nódnék, ha jó, magyar!
Ő az ki ébren átolel,
S ha alszol betakar.
E földön ő kivüle nincs
Számodra jóbarát,
S bár merre jársz, csak ő követ
Egész világon át.
Ha rózsaszőnyeg, ha tövis
Borítja útadat,
Ha korona, ha koldusbot
Az, mit a sors mutat,
Ő mellőled nem távozik,
Veled sir és örül;
S mindenki bár fut — ő marad
Beteggyad körül.
Beszélni és szeretni azt
A nyelvet mely tied,
Nem te, sem a tanár, de ő
Tanítja gyermeked.
S ha képes vagy azt érteni:
Mi az a szent haza,

S ha van kiben vigaszt, gyönyört
Találsz, o da haza,
Akkor a mivel tartozol
Hazád s a nőd iránt,
Örömmel megteszed, a sors
Habár mit is kívánt.

Viktor.

A borzas kakas históriája.

Irta: Északi Károly.

(Folytatás.)

A borzas kakas e közben, mint az osztozás emi-nens és legkényesebb tárgya, birói zár alá helyezett, gondnokot nyert, uri tartásban részesült.

A közös fiskális járt legjobban, ki a sok versenyző közt a felek megegyezésének fentartásával, mint kü-lönben is közös fiskális a gondnokságot elnyerte. Meg is gazdagodott a kakas-gondnokságból, mert az ily előkelő kakas számára, mely hozzá még borzas is, külön szobát rendezett be, külön fő és alpisztert tar-tott; a drága gyámfit kiszeelelt, megrostált, szemensze-dett magon tartotta, ezüst csészéből itatta; — azontul saját gondnoki fáradságai, mulasztásai és egyéb kárai a miatt, hogy a drágalátos állatot nem hagyhatja, másra épen nem bízhatja, számokban leírva teméntelen költ-séget képviseltek, kiváltképen egy oly rováson, melyre egy közös fiskális ellenőrzés nélkül nyiszálja a tartozását.

Ferencz és Sváb Kálmán tanítókat 20—20 és 23 frttal részesíté és senkit mást. Felkértek tehát a „Székesfehérvár és Vidéke“ hogy e tekintetben tett téves közlését, az igazság érdekében igazítsa ki.

— A palotakülvárosi olvasókör két évi fennállásának emlékére f. hó 10 én, mint a kör keletkezéseének évnapján a körhelyisége, illetőleg Kostyelik Ferencz vendéglőjében társas estélyt rendezend, melyre a t. tagok úgy a résztvenni kívánók tisztelettel meghívotnak. Egy teríték ára 50 kr. — Előjegyzések akár Sulman János igazgató urnál, akár Kostyelik Ferencz vendéglősnél csütörtökön estélig eszközöltetni kéretnek. — April 5 én az igazgatóság megbízásából Forster Jozsef, jegyző.

— Halálozás. Kecskédy Sándor Tárnok község érdemes jegyzője elhunyt april 5-én d. u. 4 órakor. Az elhunyt a megyei jegyzői kar értelmes, lelkes és tiszta jellemű tagja, szíves barát, jó hazafi és minden szépnek pártolója volt. Béke hamvaira.

Az ügyvédi kamara közgyűléséről egyleti rovatunkban megemlékezvén, közöljük itt folytatásul a kamara 1875. évre közgyűlésileg megállapított költ ségvetését. I. Szükséglet. A) Rendes: Lakás 250 frt. Világítás 50 frt. Fűtés 100 frt. — Irodai átalány, szolgálta fizetés és irtóki fizetésre 600 frt. Posta-díjakra a mennyiben a mentesség meg nem adatnék 50 frt. — Törvények és rendeletekre 6 frt. Könyvkötőnek 15 frt. Titkár, ügyész, pénztárnok tiszteletdíjára 600 forint. Nyomatványokra 30 frt. Előlegekre 100 frt. Összesen 1801 frt. B) Rendkívüli: Butorzat s egyéb felszerelésre 300 frt. — Törvények és rendeletekre 1865-től 75 frt. Nyomatványokra 100 frt. Összesen 475 frt. A rendes és rendkívüli szükséglet összesen 2276 frt. II. Fedezet: Rendes évi tagdíj 89 tag után 20 frtjával 1780 frt. Felvételi díj ugyanannyi tag után 5 frtjával 445 frt. A fedezet tehát összesen 2225 frt. A mutatózó hiány 51 frt., mit pótolni fog a szükségletnek két havi különbözete.

— A postaforgalomban a földmivelés-, ipar- és kereskedelem ügyi miniszterium hirdeténye szerint az eddigi vámsúly helyett a métersúly fog alkalmaztatni. A métersúlyra alkalmazott belföldi kocsi postai tarifák minden postahivatalnál 5 krért kaphatók.

— Vérfogyasztó szerencsétlenségéről értesítik a „F. P.“-t Csabdiról, megyénk ezen felső vidéki községéből. Pirka Jánosnak a felesége igen nagy kedve lője volt minden szesz italnak, de különösen a pálinkának. M. hó 29 én P. épen Székesfehérvárra ment, valami dolga levén ott. Az asszony férje távollété felhasználva, megint jól bepálinkázott s csak késő este tért haza a koresmából. 12 éves leánya ekkor már aludt. Ő is lefeküdt, lefekvéskor azonban a gyer tyát oly rosszul oltotta el, hogy egy szikra ruhájára esett. A ruha meggyuladt, ő pedig nyugalmasan aludt. A ruhától az ágy, majd a többi butorok gyuladtak meg. Rövid idő múlva a szerencsétlen asszony leányá val együtt koromná égett.

— Tűz ütött ki 4 én a városi kórháznál, egy kémény kigyuladása által, a tetőre is elharapódzott, de a hamar érkezett tűzoltók gyorsan elfojták a veszély tovább terjedését.

Gabona-ár aprilis 7-én.

Table with 5 columns: Alsó-ausztriai mérő, frt, kr, frt, kr, frt, kr. Rows include Tiszta buza, Kétszeres, Rozs, Árpa, Zab, Kukoricza.

Felelős szerkesztő: Hattyuffy Dezső.

Nyiltér.

Tekintetes dr. Persz Adolf urnak a „Székesfehérvár és Vidéke“ felelős szerkesztőjének.

Lapjának utolsó számában „Megyei tanügy“ rovat alatt, személyemet illetőleg nevemnek tökéletes kitétele mellett, egy oly cikket méltóztatott közölni, a minő irányut komoly lapnak szerkesztője felvenni nem szokott.

A cikk szerzőjéhez nincsen szóm; de van önhöz, ki jog és bölcseszettudor, tehát tudhatja mi jogos, mi illemes; ki egy lapnak felelős szerkesztője, tehát eléggé ismerheti saját törvényeinket, mintsem ne tudná, hogy ily nemű megtámadások ellen oltalmat nem nyújtanak, elégtételt nem szolgáltatnak és hogy csakis a szerkesztő lelkiismeretessége garancia.

Ha ön nevemnek megnem érdemelt pelengőrezését lapjába (mely czime szerint a közügyeknek kíván organumául tekintetni) fölveve, személyes ellenszenvének akarta újabb jelét adni és engem bántalmakkal akart sérteni: czélját elérte.

Székesfehérvárott, 1875. aprilis 5-én.

Say Rudolf.

Hirdetések.

A leghevesebb fogfájás is rögtön megszűnik,

dr. Gröfströnnnek világhírű svéd fogcseppei által.

Egy üveg ára 36 kr. Kapható: Diebálla György gyógyszerertárában Székesfehérvárott.

Präservatives in Gummi und Fischblase von 1—4 fl. das dutzend, sowie alle andern Gummi-Artikel (Artikel de Paris) versendet Joh. Zieger Wien, Taborstrasse 53. — Preisverzeichniss gratis.

Egy csinos egészen új könyvállvány eladó. Bővebb tudósítást a kiadóhivatal ad.

Gárdony községben a ref. egyház tulajdonához tartozó 10,000 kéve nád jutányos áron eladó. Nagybani vételnél előny nyújthatik. A venni szándékozók tudakozódhatnak Matyók Zsigmond, egyházi gondnok urnál Gárdonyban.

Unterleibs-Bruchleidende finden in der durchaus unschädlich wirkenden Bruchsalbe von Gottlieb Sturzenegger in Herisau (Schweiz) ein überraschendes Heilmittel. Zahlreiche Zeugnisse und Dankschreiben sind der Gebrauchsanweisung beigelegt. Zu beziehen in Tröpfchen zu ö. W. fl. 3.20, sowohl durch G. Sturzenegger selbst, als Fr. Formágyi Apotheke zur heil. Maria in Pest; Sigmund Mitlbach Apotheke in Agram; J. Pecher, Apotheke zur Maria Hilf in Temesvár.

A valódi Wilhelm-féle vértisztító theája

az egyetlen biztos hatásos vértisztítószer, s Európa legtekintélyesebb orvosai által, mint leghathatósab szer ismertetett el.

E thea meggyógyítja az egész megromlott szervezetet, mint semmi más szer elválasztja a belső részben leülepedett betegség csirjét, s hatása bizonyos.

Alaposan gyógyítja a közhányt, sebek és nyílt sebeket, ugyszint minden bőrkütséket, kútegeket az arezból, szeplőt stb. Különös jó eredményt nyújt a thea szorulás, máj- és veselántalmaknál, sárgaság, ideg- és izombajoknál, ugyszint gyomorfégés, altesti bántalmak, pollitú és tehetetlenség ellenében.

Fájdalmaknál u. m. görvélykór, orrdaganat stb. szinte a leghatályosabb s legjobb hatású gyógyszer. Számtalan bizonyítványok, elismerő- és dicsőítőlevelek mind megannyi bizonyítékai e kitünő szer jóságának — Ennek bebizonyításául szolgáljon e néhány alábbi bizonyítvány:

T. Wilhelm Fer. gyógyszerész urnak Neunkirchenben. Wocheiner-Pestritz, oct. 1. 1872. T. uram! Ismét kérek néhány csomagot az ön híres és oly jó hatással bíró „vértisztító theájából“, melynek kétszeri használata után magam tökéletesen helyrehoztam. A theát kérem utánvét mellett küldeni. Tisztelettel Jerala János, káplán.

T. Wilhelm Fer. gyógyszerész urnak Neunkirchenben. Ismertem volna előbb az ön „vértisztító theáját“, bizony sok hosszú szenvedéstől lettem volna megóva és sok forintos darab maradt volna zselemben, melyeket meggyógyításomra hiába elfecséreltem, míg az ön megfizethetlen theájára akadtam. Kérem számomra abból 12 csomagot küldeni. Tschuka, oct. 2. 1872. Alázatos szolgálja Dilz József.

Csalás- és hamisítástól mindenki óvatik! A valódi Wilhelm-féle vértisztító thea egyedül valódiilag kapható: Neunkirchenben és minden lapokban jelzett gyógyszerertárakban. — Egy csomag 8 adagot tartalmaz, s többféle nyelven irt használati utasítással együtt ára egy csomagnak 1 frt. Csomagolás és bélyeg külön 10 kr.

A vevő közönség kényelme tekintetéből a valódi theát kaphatni: Székesfehérvárott Diebálla György gyógyszerésznél és Pínkás Zs. előbb Légmáú-féle) fűszerkereskedésben.

Ódvas fogak betöltésére

nincs alkalmasabb és jobb szer, mint azon fog-plombe, melyet Popp J. G. cs. kir. udvári fogorvos Bécsben, bolváros, Bognergasse Nr. 2. készít, a melyet mindenki maga nyomban ódvas fogába, a mely aztán a fogmaradványt és inyt összeköti fog továbbromlását megóvja s annak fájását megszünteti.

Anatherin-szájviz dr. Popp J. G. cs. kir. fogorvostól Bécsben, Stadt, Bognergasse 2 sz. 1 frt. 40 kros palackokban.

legjelesebb szer csúszos fogfájás, a foghús gyuladása, dagamata és k sebzése ellen; feloldja a meglevő fogkövet s gátolja annak újralakulását, megerősíti a mozgó fogakat és foghús megszár-dítása által; s midőn a fogakat és foghúst minden ártalmas anyagtól megtisztítja, a szájának kellemes frissességet kölcsönöz, eltávolítja a száj rossz bűzét csak rövid idei használat után is.

Anatherin-fogpép dr. Popp J. G. cs. kir. udv. fogorvostól Bécsben.

E készítmény megőrzi a lehellet frissességét és tisztaságát, ezenkívül arra is szolgál, hogy a fogaknak vakító fehérséget kölcsönözzen, azok romlását gátolja s a foghúst megerősítse.

Dr. Popp J. G. Növény fog-pora.

Annyira tisztítja a fogakat, hogy naponkénti használata által nemcsak az annyira kellemetlen borkő távolítatik el, hanem a fogak glazurja és fehérsége is mindinkább gyarapodik. — Egy doboz ára 63 kr. o. e.

Kaphatók: Székesfehérvárott: Braun J., Diebálla György, Deutsch A. és fia, Lovasber-nyben: Heiszler gyógyszer. Mórott: Jenczy Palotán: Würthl. gyógyszer. Veszprém: Gutthard és fia-nál. Dunaföldvár: Lukács A. és Kubányi S. gyógyszer. Duna-Veecsén: Klinke gyógyszer. Kun-Szent-Miklóson: Tóth S. gyógyszerertárában.

Dr. Strauss W. gyógyszerész urnak Mainzban.

Strassburg, sept. 8. 1874. Az 1870—71. háboru fáradságai után heves közhány- és csúszos fájdalomban szenvedtem, különféle gyógyszer-eket használtam, sőt az orvosi segély is sikertelen maradt. Ezután tehát önmek közhányvászónából*) hozattam fájdalmaim enyhítése végett, melyeket oly gyorsan megszüntette, hogy készetve érzem magam önt erről értesí-teni s egyszermind fölkerüni, hogy egy bajtársam részére, az én czímem alatt utánvét mellett ezen jónak bizonyult közhányvászónából 2 dbot küldeni sziveskedjék.

Mély tisztelettel Borst Vilmos, wirttembergi kir. ezredes.

*) Ezen közhányvászón valódi minőségben kapható: Diebálla György gyógyszerertárában Szé-kesfehérvárott.

Piski László

városház-tér 3. sz. Bierbauer-féle házban.

Ajánlja a t. ez. közönségnek jutányos ár,

s pontos kiszolgálás mellett

ujonan berendezett

fűszeranyag-kereskedését.

Vörösmarty könyvnyomda

Székesfehérvárott, kaszárnya-utca 6 sz. (régí 151.)

Ajánlja jól berendezett üzletét, minden néven nevezendő könyvnyomdai munkák izléses, gyors és pontos elkészítésére jutányos áron.

Raktárt tart a ft. plebaniák számára:

anyakönyvek és anyakönyvi kivonatok, valamint számadási ívekből.

Községek számára: pénz, vagyon és számadási, árvaügyi, békebiráskodási és közigazgatási, telekkönyvi, közmunka, adóbeli és ujonozozási nyomtatványokból.

Továbbá kaphatók összeírás-ívek, ló, málhasállat és szarvasmarha állományról ugyszint fedezetési jegyek.

Takarékpéztárak és kölcsönegyletek számára megrendelések esetére minták szívesen küldetnek.

Vidéki megrendelések azonnal teljesítetnek.

És ép ez oldalcsatornának két egymásra következő közhajléka is, melyben a zsilipet lebocsájtották és felhúzták, a két zsilip közötti tért hordott földdel lehetett megerősíteni. Az oldalcsatornát még használják malom hajtásra, azonban ez a víz csekélyisége miatt csak tavasszal és késő őszszel működhetik. Mintegy tizenkét éve, hogy a tavat egészen lecsapolták, azelőtt itt igen ízletes halakat fogtak, melyeket Fejérvárra, de még Pestre is vittek, lassan lassan a víz kiapadt s így jelenleg mesterséges haltenyésztést sem lehetne létrehozni ámbár a gátnak helyreállítása csekély költséggel járna.

Közel e római gáthoz van egy ősi temető, melyen mintegy száz sírhalom ki dombordik. — Kégl György, képviselő és pátkai bérlo sziveskedett két munkást kirendelni, kikkel két sírt keresztbe felásattam. Mintegy másfél lábnyi mélységben mindkettőben fekete cserépedényekre akadunk, melyek korongon készülve csinos alakukban a római keromika befolyását elárulják, azonban súlyos voltak mégis barbár eredetre mutat, úgy hogy alig ha nem a népvándorlási korból származnak. Idomuk különböző, van két kecses alakú korsócska, oinohoe, prefericulum, a kisebb tökéletesen ép; több tányér vagy tálalaku edény, kettő egymásra volt rakva, egymás által fődve, egyikben találtak a kisebb korsót, a harmadik edényfaj az egyiptomi mumiák melletti 4 fazék alakját (canopus) mutatja, csak hogy nem volt semmi fedele. Az edényekben égetett csont darabot és szenet leltünk, mellettük darabokban egy vas kést vagy tört az épebb edények az alakuló fejérvári muzeumba szállítottak.

Beszélik, hogy az említett gát mögötti tó közlekedett a Palota szomszédságában levő u. n. Kirikitóval, és hogy mindkettőnek vize oltalmazta volna a közbeső vidéket, azonban a tó közt hegység vonulván el, ily közlekedés ki van zárva; mindazáltal a két tónak és kögátnak több közös vonása felhívta a Kirikitó gátnak megvizsgálására.

Szept. 6-án lerándultam tehát az u. n. Kikiri (kőkerített) tóhoz, s itt ugyancsak egészen analog építkezést találtam. Itt két, inkább csak emelkedés, mint halom közt vonul el egy kögát, mely a túl levő patak vizét feltartva, tavat képez, itt is a gátnak két csatornája van, az egyik boltozott, a második úgy tetszik csak újabb időben lett boltozva, midőn az országutat itt keresztül vezették, végre itt is, mint Pátkán, a belső mintegy magfal be van fedve nagy faragott kőtáblával és az egyik csatorna még két régi zsilip hajtókával bir.

A gát falának vastagsága 18'-nyi, sőt a kettős csatorna táján 24'-nyi, egész hossza több mint 640', melyből a magasabb emelkedéstől a nyitott csatornáiig 136', innen pedig az alacsonyabb emelkedésig 514' esik. A nyitott csatornának nyílása 7', a beboltozott csak 5'. Mindkét csatorna hossza 120' s e hosszterjemenek két oldala jelenleg még burkulattal bir.

A boltozott csatorna végét csak öt kö képezi, melynek négye nevezetes nagyságu, míg a boltozat zárkőve mérsékelt mérvű, itt még az eredeti épen maradt építménnyel van dolgunk, míg az épen idáig terjedő nyitott csatorna bafedő követ nagyrészen elszedték. A nyitott csatorna hajtóka, melyben a zsilip járt, még ép. Hét vízirányos sorban egymásra rakott hét tábla a mostani vízszintől 15'-nyi magas és alig volt sokkal magasabb eredetileg, mert az alacsonyabb emelkedés, melyhez a gát csatlakozik, alig magasabb ezen 15' lábnaál. A falruházás csaknem egészen 514' lábnyi, hosszában még meg van. — A bafedő kőtábla különféle nagyságu, némelye többet mér két lábnaál, különböző vastagsága is, a mint kötő, vagy csak fedő tábla; az

előbbinek előrése néha egész 31"-re terjed. A nyitott csatorna már nem záratik el, a boltozottak silány deszka-zsilipje van, mindkét csatorna malomkerekeket haljt. — Feltűnő e csatornáknál álló igen ócska vad körtvefa, mely gyökerét részben az igen erős kőfalba eresztette. — A kögátot széles földgáttal is erősítették, melyen jelenleg az országut vonul el.

A római kögát mintegy negyedórányi távolságában fekszik Öskü, mely helység román kerékkápolnával bir. E kápolna kis sziklás dombon áll, körének belüre vagyis belső átmérője mintegy 23' 4", ehez csatlakozik egy félkörű apsis és ehez igen kis négyszögű újabb sekrestye, az egész és a félkup, valamint a hengerfal is elég ép, ámbár az utóbbi alig 3' vastag. Az egyetlen ajtónak nyílása és bélése újabb, de van az ajtó fölött két, félkörben zárt, igen keskeny régi ablak, egy harmadik szintén igen kicsiny kerékkablak, keresztültörő a falhengert észak felé. Kívülről nincsen koronapárkányzat, belülről a kúp alatti párkányzat egyszerű karnies, hasonló ehez a diadalív pilasterének vállköve is, csak hogy ez utóbbi sokkal vastagabb az előbbinél. A meszelés alatti falképeknek semmi nyoma, de úgy tetszik mintha az egész hengerfal hajdan vörös festéssel lett volna bevonva. A még ép kúpra újra kúpalaku zsindeyfüdelet tettek fel s annak közepén ugynevezett lámpát (Laterne) emeltek fából, melynek itt semmi czejlja; mert a kápolna belsejét nem képes megvilágítani. Legnevezetesebb az, hogy a kápolna termékköböl van falazva elég rendez vízirányos rétegekben, és hogy az utóbbiakban (Magyarországon más példát nem ismerek) egy helyen halgerinczes elrakás (Fischgräten-Mauerwerk) is fordul elő, azonban nem úgy, hogy a gerinczet két réteg képezné, mert vízirányos réteg esik közbe. A falak állapota meglehetősen ép, csak hogy azok alján a legalsó köréteg ide s tova kiesett s most a fal és a nyílás közt, melyen áll hézag vagyon. Kápolnákat alig tekinthetni temető kápolnáknak, mert ez a kis magaslatot, melyen emelkedik, csaknem egészen elfoglalja és a szikla körüli táj igen egyenetlen, végre alsó csontháznak semmi nyomát sem látni.

Miután az épebb Kikiritó gátot megvizsgáltam, visszatértem szeptember 13-án Pátkára, hogy a két kögátot egymással tüzetesebben összehasonlíthassam. A pátkai két emelkedés vagyis inkább halom, közelebb áll egymáshoz, mint a Kikiritó emelkedése, amott a gátnak egész hossza mintegy 490', míg itt 650', de a halom Pátkán magasabb lévén a gátnak még meglevő magassága a vízszintől mintegy 21' s eredetileg hat, egész 8' lábnaál több is lehetett, mit a halomdalba vágó gátvég mutat, mely azonban sehol sem bir eredeti fölépével. A pátkai 490'nyi hosszából esik a nyitott csatornáiig 191' láb, a csatorna szélességére mintegy 10' (azonban itt újabb időben oly nagy tatarozások történtek, hogy az eredeti nyílást egész biztonsággal nem határozhatni meg); a két csatorna köztüi térre esik 151', maga a boltozott csatornának 7½', és innen a délnyugoti halomig van mintegy 130' láb.

A nyitott csatornának hossza nem határozható meg többlet, annyit azonban mégis nagy valószínűséggel állíthatunk, hogy ez soha boltozva nem volt s így következtethetjük ebből, miszerint a Kikiritó egyik csatornáját is csak azért boltozták be újabb, hogy az országutat rajta elvezethessék; állíthatni továbbá azt is, hogy Pátkán e csatorna vagy három lábnaál szélesebb volt, mint a Kikiritóé; de szélesebb volt a pátkai boltozott emissarius is; mert itt 7½' lábat, amott csak 5'-at találtunk. A pátkai csatornák ezen, nagyobb szélessége, úgy tetszik megfelel az itteni kögát nagyobb

magasságának s így a víz nagyobb nyomásának, de a pátkai kettős csatorna hosszabb vonalon faragott kövel volt befedve; a Kikiritó burokját 126' lábnyi hosszában találtam, míg Pátkán a boltozott csatorna bolt vége 210'-ra esik a tótól, sőt azontul is még 30' lábnyi távolságban találtatik nagy, faragott kövekből rakott burkolat. A boltozat kezdetét Pátkán letörték, vége pedig többé nem az eredeti. Egyes kövein jegyek találtattak faragva, hasonlók azokhoz, melyeket a középkorban a kőműves legények az általok faragott kövekbe véstek.

Az aug. 30-án, a pátkai római kögát közelében felásott régi siroknak agyagedényei két hét alatt tökéletesen megszaradtak s így azokat elvihettem a fejérvári muzeum számára; érintettem három-féle fajukat u. n.: korsóalakuakat, tál-féléket és fazék-féléket. A szárítás által ezen edények fekete színüket elveszték, mely inkább sötét barnás vörösre változott s most némi sötétebb téglaínek színéhez hasonlít; elvesztették továbbá aránylag nagy súlyukat is, de még sem lettek oly könnyűekké, minők a jó római agyagedények, végre elegans idomuk is mindinkább kitűnt, úgy hogy azokat barbaroknak semmiképpen nem nevezhetni, hanem fel kell tenünk, hogy római minták után készültek.

Henslmann Imre.

Városi tanügy.

Egy tanügybarát védelmezése.

„Vincat justitia, aut pereat mundus!“ „győzzön az igazság, vagy vesszen el a világ!“ I. Ferenc királynak ezen jelszava ellen talán soha sem vétettek annyit a sajtó terén, mint a mennyit ma vétenek. — Gyakran megtörténik a sajtó terén, hogy midőn valaki ellenpártját megtámadja, nem csak azt a hibát követi el, hogy a tárgyalogosság helyett a személyeskedés terére lép, hanem megteszi még azt is, hogy ellenfelét még azon oldalról is gyalázza, a mely oldalról azt dicserni kellene.

Igy tett a „Székesfehérvár és Vidéke“ című lap f. é. április 3-diki számában Say Rudolf ural, a székesfehérvári iskolaszék elnökeivel. — Közölt felőle egy cikket „különböző hírnévszerzői módok“ cím alatt, melyben a nélkül, hogy kifejtett nézeteit legkevésbé is okadatolná, a nélkül, hogy tényekkel előállana, Say Rudolf urat általános kifejezésekkel gyalázza a tanügy terén tett működéseit illetőleg. Őt gyalázza nem által Herostatosra, „a gonosz szívű“ Ephialtesre, s az „ocsmány lelki gaz“ Vidre vonatkozni, azon czéllalatt kérdéssel végezve cikkeit: „valjon nem tartozik-e Say R. ur ezek pártjához?“

A kik a fejérvári viszonyokat ismerik, a kik tudják, hogy épen Say R. urnak a tanügy terén kitűnő érdemei vannak, a kik tudják, hogy epise cikkeknek egyedül csak egy (állítólag) botrányos viselkedés tanítóknak felfüggesztése képezi okát, az ilyenek a cikkek elolvasásakor bizonyosan csak a cikkírók kárhoztatják, tagadhatlan azonban, hogy a vidéki olvasók közül, kik a fejérvári viszonyokat eléggé nem ismerik, találkozhatnak olyanok, kik előtt Say R. ur nevének fényét nem fogja emelni a cikkek.

Lehet vinni a tanügy oltárára áldozatul szorgalmat, időt, költséget stb.; de becsületét senki sem áldozhatja fel. Legnagyobb méltánytalanság valakinek becsülete gyanúsításával fizetni a jutalmat a tanügy terén tett munkálkodása miatt. Mi saját meggyőződésünkkel ismerjük azt a rendkívüli nagy munkásságot, melyet

várt esetre, ha netalántán annak idején a perlekedő uraságok lelkeik is menyországba jutnának ott találják a drága substratumot, mely felett a pert, ha kedvük lenne hozzá, a más világon is folytathassák.

A barát a kakas baját azonnal felismerte, rendeltvénye nagyon egyszerű volt: a kakasnak több szabad levegő és társaság! A fiskális hamar felfogta a teendőt, a szabad levegő alatt sétát értett s ez neki kapásra jött, mert gyarapodásuk folytán nem maradhatva feleségétől, hogy négyesen járjanak, épen akkoron szerzett magának négy lovat, első dolga volt a fogatot a gyámfi számlájára felírni, s azon midőn éppn magának szüksége nem volt rája, gyámfiát megsétakocsikáztatni. A másik bajon még könnyebben segített, ki választotta saját nevének legszebb kendermagos jérézjét, a számlába bevezette és a gyámfihoz adta, aképen, mint azt a barát elrendelte. A kakas szemlátomást üdült, kedve megjött, a gondos gyámfülig tellett örömmel, hogy a drága s annyi hasznóhajtó kosztos még éveken át életben marad.

A két testvérház ezalatt élethálóra perelt. Nem törődött már a kakassal egyikök sem, azt már rég elfeledték, csak a perrel, mely miatta folyt.

Annál gondosabb volt a kakasgondnok. De végre is, a kakasok nem szokott mathusalemi életkoruak lenni, a mi kakasunk sem élhetett örökké. Való, hogy az új életmód kezdetben nagyon is javára szolgált, de ez csak egy ideig tartott. Öröm volt tanuina lenni azon lángoló szerelemnek, melylyel a borzas és kenderma-

gos egymáshoz viseltettek, de a mily dühös volt az eleinte, oly hamar lelohadt; a kendermagos hasztalan kedveskedett, hasztalan tanusította fáradhatatlan figyelmét és hű áldozatkészségét, a borzas egykedvű s utóbb egészen közönyössé lett. Csakhamar komorságba, végre betegségbe esett. Állapota napról napra aggasztóbbá vált. Meg kellett a barátot Veszprémből hozatni, de mire az megérkezett, a borzas kakas megszűnt élni.

A barát, a mint a körülményeket kikérdezte, azonnal rájött, hogy a fiskális az ő rendeletét téveszen magyarázta, mert ő a búskomor kakasnak nem oly egyes számú társaságot értett; az Istenben boldogult borzas, míg Csobánczon volt, egy kipusztíthatatlan népességű baromfi-állományban uralkodott, tehát nagyon is többes számú társasághoz szokott, egy társ kis ideig igényeit kielégíthette, de utóbb is megrögzött szokásból eredt vágyak lettek túlymók és a hasztalan vágyak elégedetlenséget, ez búskomolyságot, meghasonlott kedélyt s ezek testi-lelki betegséget szültek, hosszú betegségnek pedig halál szokott a vége lenni embernél, kakasnál egyiránt. A fiskalist e csapás a kétségbeesésig sujtotta. Első, mi halálesetben a fájdalom enyhíti, hogy a halottnak legyen legalább tisztességes temetése. Mégis tett a gyámapa e végből mindent, a felejtethetlen halottat rangjához illőleg aranyozott dífakoporsóba tette, bársony szemfödéllel takarta le, magas kerevetre állította, három nap, három éjen át virasztotta, földig érő fekete csótáros négy lovon vitette ki, a család czimerét is kiakasztatta, viaszkgyertyát

is osztott és fejéhez Pécsről hozatott faragott követ végre torát is megtartotta. Sok tisztesség egy kakasnak, de ez megérdemelte, mert a családban forduló pontot képezett.

Ily gondos ur volt a kakas gondnoka, de gondossága a vég számla szerkesztésénél érte el tetőpontját. Nem felelt ki abból oly költséget sem, melyet sohasem tett. Sőt az alispánnál, ki jó barátja volt, az iránt is kérdést tett, hogy nem lehetne e a kendermagos számára, ki ekkorra már tisztességes tyukká nőtte ki magát, özvegyi tartás fejében vitalitiumot vagy inscriptiót kieszközölni. Az igazságnak tartozunk azonban annak beismerésével, hogy attól azonnal elállt, a mint az alispán kimondta, hogy „már azt csakugyan nem tartja javasolhatónak.“ Elég az hozzá, hogy a fiskális a borzas kakas után urrá tette magát s annyira felkapott, hogy családja a második nemzedékben már az előkelők közé tartozott. De az is igaz, hogy e gyarapodásban nem állt ő egyedül s hogy számosan voltak, kik a borzas kakas perében megtollasodtak.

A perlekedő felek azonban annál jobban megfogytak. Már öreg ur lett mind a két családő, nem annyira koros, mint öreg. A bús életben megöszültek. A per lassan folyt.

Egy lényeges kérdésben közbeneső ítéletet hoztak. Ez idő tájt Bécs felől fujt a szél, természetesen, hogy az ítélet Gyula ur javára esett ki. A mint az ítéletet Lorándnak felolvasták, ez lázba esett, melyből nagy nehezen valamennyire kiépült ugyan, de utána